

YÜKSEK DİN ÖĞRENİMİ GÖREN ÖĞRENCİLERİN İŞ BULMA KAYGISI: HAKKÂRİ ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖRNEĞİ

İslam MUSAYEV*
E-mail: islamismayil@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3111-2227>

Hatice Kübra AKCAN**
E-mail: haticekubraakcan16@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8165-9629>

Citation/©: Musayev, İ. & Akcan H. K. (2022). Yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin iş bulma kaygısı: Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneği. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 13, 47-66.
DOI Number: <https://doi.org/10.53112/tudear.993542>

Öz

Son yıllarda ekonomik sorunların başında yer alan işsizlik sorunu yükseköğretimden mezun olan öğrenciler arasında da ciddi artış göstermektedir. Mezuniyet sonrası istihdam ve işsizlik konuları bireylerin kaygılarını artırmakla birlikte geleceğe yönelik umutlarını olumsuz yönde etkilemektedir. İstihdam yelpazesi geniş olmasına rağmen son yıllarda açılan ilahiyat fakültelerinin sayısının çoğalması, bu fakülteler için öğrenci kontenjanlarının artırılması, ilahiyat

* Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi Anabilim Dalı.

** Y. Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslam Hukuku Anabilim Dalı.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, Turnitin kullanılarak benzerlik raporu alınmış ve araştırma/yayın etiğine uygunluğunu teyit edilmiştir.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. The article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using Turnitin, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

Yazar Katkısı: İslam Musayev (%50); Hatice Kübra Akcan (%50).

Etik Kurulu Kararı: Bu araştırma için Hakkâri Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 12.04.2021 tarihinde (2021/32) izin alınmıştır (Bkz. Ek 1).

fakültesi mezun öğrenci sayısındaki artış, fakülte bünyesinde var olan İLİTAM programlarına sınavsız öğrenci alımı, Açık öğretim ilahiyat önlisans programlarından mezun olan öğrenci sayıları göz önünde bulundurulduğunda, bireylerin mezuniyet sonra iş bulma kaygısının normal olduğu söylenebilir. Bu çalışmada temel problem olarak, öğrencilerin iş bulma konusunda kaygılarının olup olmadığı ve bu kaygılarını etkileyen faktörlerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Temel problem çerçevesinde, iş bulma kaygısı ve mezuniyet sonrası iş bulma tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır, Bu ilişki demografik özelliklere göre değişkenlik göstermekte midir, sorularına cevap aranmıştır. Bu çerçevede çalışmamızda, Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin iş bulma kaygılarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini, iş bulma kaygısıyla mezuniyet sonrası iş bulma tutumu arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmamızın kavramsal çerçevesini iş bulma, istihdam ve kaygı kavramlarıyla birlikte konuyla ilgili yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Araştırmamız ampirik bir araştırma olduğu için tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür. Bu nedenle araştırmamızda tarama modeline uygun olarak anket tekniği kullanılmış olup, elde edilen bulgular betimlenerek mevcut durum açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim bahar yarıyılı Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ilahiyat lisans programına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini temsili örnekleme yoluyla seçilen 128 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemin evreni temsil edebilecek niteliğe sahip olduğu düşünüldüğü için değerlendirme eksiksiz doldurulan 128 anket ile sınırlandırılmıştır. Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin mezuniyet sonrası iş bulma ile ilgili kaygılarını tespit etmek için 13 soruluk ölçek kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 25 istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırmada bireylerin demografik özelliklerini tanıttıcı istatistiklere yer verilmiştir. Analiz sonucu cinsiyet, sınıf, aylık gelir ve anne-baba eğitim durumu değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörleri arasında istatistik olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı, ancak iş bulma kaygısı ile mezuniyet sonrası iş bulma tutumu arasında pozitif yönde %41.2'lik; Ölçek Toplam ile %96.2'lik istatistik olarak anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu ile Ölçek Toplam arasında pozitif yönde %64.5'lik istatistik olarak anlamlı bir ilişki var olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, Hakkâri, Yüksek din öğretimi, İş bulma, Kaygı, İstihdam, İlahiyat.

FINDING EMPLOYMENT ANXIETY OF STUDENTS ENROLLED IN HIGHER RELIGION EDUCATION: A CASE STUDY OF HAKKARI UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY

Abstract

Unemployment problem which has been one of the leading economic problem has increased significantly among the graduates of Higher education. Employment and Unemployment issues after graduation have increased individual's anxiety as well as negatively affect their hope for the future. Despite the wide range of employment, the increase number of theology faculties opened in recent years, increasement of student quotas for these faculties, increase in number of graduate students from the faculty of theology, the intake of student with out entrance examination through İLİTAM p in the faculty's program, and also considering the number of students graduating from the open theology education associate degree programs, it can be said that individual's anxiety to find employment after graduation is normal. The fundamental problem of our research study named Finding Empolyment Anxiety of Students enrolled in Higher Religion Education "A case study of Hakkari University, Faculty of Theology" is to look into and identify whether students have anxieties about finding employment or not, and also to identify the factors that affect these anxieties. Since our research is an emprical research the use of scanning model was considered appropriate. For this reason, survey technique which suit the scanning model in our research case study was used, the obtained findings was depicted been used to explain the existing state and situation. The reseach case study is made up of undergraduate students attending the 2020-2021 academic spring semester graduate program at theology at Hakkâri University. The study sample of the consists of 128 students who were selected through representative sampling. Since the sample was thought to be capable of representing the population the evaluation was limited to 128 questionnaires that were filled out completely. The statistic describing the demographic characterist of individuals were included in the study. As a result of the analysis, there was no a statistically significant difference between the variables of gender, class, monthly income and educational startus of the parents with the scale total score and sub factors. However, it has been observed that there is a statistically significant relationship between anxiety about finding a job and the attitude of finding a job after graduation by 41.2% and, with the total scale of 96.2%. It has been determined that there is a statistically significant 64.5% relationship between the attitude of finding job after graduation and the scale that.

Keywords: Religious education, Hakkari, Higher religion education, Finding employment, Anxiety, Employment, Theology.

Giriş

Kaygı, beklenmedik bir tehlike anında veya geleceği tehdit eden herhangi bir unsurla karşı karşıya kalındığında ortaya çıkan duygu durumudur. Kişinin karşılaştığı olumsuz durumları farklı algılaması ve bu durumlara çeşitli anlamlar yüklemesi sonucu ortaya çıkar. Kaygılı kişi sürekli bir korku halinde olur, kendini aşırı rahatsız hisseder ve iç sıkıntısı ile beraber takıntılı bir ruh hali içinde bulunur. Kişi gerçekte var olmayan birtakım durumların gerçekleşebileceği endişesi içindedir. Bütün bunlara karşın kaygı, tehlikenin habercisidir ve insanı bu tehlikeye karşı daima hazır tutar. Ayrıca insanı diğer canlılardan ayıran temel duygulardan biridir. İnsana farkındalık kazandırır (Şahin, 2019).

Gelişen ve değişen toplum yapılarıyla birlikte kaygı, son dönemde oldukça yaygın bir psikolojik hastalık (anksiyete) haline gelmiştir. Bunun en önemli sebeplerinden biri de şüphesiz çevresel faktörlerdir. Önceki toplum yapılarında sosyal hayatta karşılaşılan zorluklar insan yaşamını olumsuz etkilerken, günümüzde daha çok ruhsal sıkıntılar hayatı zorlaştırmakta, hayat kalitesini ciddi manada düşürmektedir.

Hayat mücadelesi içinde varlığını sürdürmeye çalışan insanoğlu, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir gelir elde etme arayışına girer. Artan ekonomik problemler iş bulma sorununu kaygıya dönüştürür. Toplumda, bu iş bulma kaygısı ve ekonomik kaygıdan en fazla etkilenen sosyal grup gençlerdir. İş seçimi, iş bulamama korkusu, mezun sayısındaki artışla birlikte kendileriyle aynı işi yapacak binlerce kişinin olmasından dolayı mesleklerini yapıp yapamayacakları, bu meslek icrasından gelir elde edemeyecekleri, aileye karşı sorumluluklar gençlerde kaygıyı oluşturan temel etkenler arasındadır. Aynı zamanda işsizlik kaygısı bireylerde ümitsizlik, mutsuzluk, korku, endişe, kendini değersiz hissetme, depresyon gibi sıkıntılar doğururken fiziksel ve ruhsal problemlere de yol açmaktadır (Tayfun-Korkmaz, 2016).

Türkiye'de üniversite mezunu öğrencilerin sayısındaki artış sebebiyle, gençlerdeki meslekî ve ekonomik kaygı henüz üniversite eğitimi yıllarında oluşmaktadır. Mezuniyet sonrası ise gençlerin ümitleri azalmakta, buna mukabil iş bulma kaygıları artmaktadır. Son birkaç yılda hızla artan mezun sayısı ile birlikte gençler, umudu kamu sektöründe aramaya karar vermektedir. Bu noktada, aşılması gereken ilk engel olarak karşılıklarına KPSS çıkmaktadır. Bu sınav gençlerde ciddi psikolojik sorunlara sebep olmaktadır. Sınavdan iyi bir netice elde edilse bile, kamuda personel alımlarının düşük olduğu gerçeği ile artan kaygı, korku ve güvensizlik duygusu öğrenme potansiyelini olumsuz etkilemekte, motivasyon eksikliğine ve üretkenlik körelmesine sebebiyet vermektedir. TÜİK (2020) verilerine bakıldığında zaman işsizlik oranı (%13,2) seviyesinde gerçekleşmiştir. Genç işsizliğinin genel işsizliğin üzerinde olduğu, eğitim durumuna göre ise üniversite mezunu gençler arasında işsizlik oranının daha yüksek (%15.2) olduğu görülmektedir (TÜİK, İşgücü İstatistikleri, Ağustos 2020). Bölüm bazında baktığımızda yine İslami Bilimlerden mezun olanların kamuda işe yerleşme oranlarının (%22) çok ta umut verici olmadığı bir gerçektir (Türkiye Cumhuriyeti

Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi, 2019). Bütün bu izah edilen sebeplerle gençler, ya sınav esnasında yaşadıkları stres sonucunda sınavdan iyi bir netice elde edememekte yahut alınan iyi neticeye rağmen üstte bahsedildiği üzere kamu personeli alımlarının düşük olması sebebiyle kadroya alınamamakla emeklerinin heba olduğu düşüncesi yaşamaktadırlar. Kadroya girememekle lisans aşamasında eğitimini aldıkları mesleği icra edemeyen gençler, ya iş bulamamakta yahut kendi meslekleri haricinde işlerde çalışmaya mecbur kalmaktadır. Örneğin; 2020 KPSS Lisans ÖABT-İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenliği oturumuna giren aday sayısı 43.267, buna mukabil atanacak personel sayısı 205 iken; 2020 KPSS Lisans ÖABT-DKAB Öğretmenliği oturumuna giren aday sayısı 48.369; buna mukabil atanacak personel sayısı 1.805'tir.¹ Görüldüğü üzere, sınava giren aday sayısı ile atanacağı ilan edilen personel sayısı arasındaki dengesizlik, izaha ihtiyaç duyulmayacak derecede açıktır. Bu sebeple üniversite mezunlarının çoğu ya çalışmamakta yahut da kendi mesleği haricinde işlerle meşgul olmaktadır. Bununla birlikte öğrenciler, eğitim hayatları boyunca başta mesleki ve ekonomik kaygılar olmak üzere birçok kaygı ile mücadele etmekte bu da gençlerin erken yaşta hayat kalitesinin düşmesine neden olmaktadır.

İlahiyat fakültelerinin temel istihdam alanlarından birisi ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında DKAB ile İHL meslek dersleri öğretmenliğidir. Bu istihdam alanına bağlı olarak ilahiyat fakültesi mezunlarını eğitim ve öğretime hazırlamak maksadıyla pedagojik formasyon ve temel alan bilgisi dersleri verilmektedir. MEB nezdinde icra edilecek hizmetler haricinde ilahiyat fakültesi mezunlarının görev aldığı kurumlardan bir diğeri de Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Bunlar dışında çeşitli kamu kuruluşlarında, istenilen yeterliliklere sahip oldukları takdirde görev alabilmekte, Osmanlı Türkçesi ve Arapça dillerinde uzmanlaştıkları takdirde Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğüne bağlı arşivlerde veya özel arşivlerde görev yapabilmektedirler. Görüldüğü üzere istihdam alanı fazla olmasına rağmen ilahiyat fakültesi mezun sayısı ile istihdam oranındaki dengesizlik gençlerde kaygıya neden olabilmektedir.

1. Literatür

Yapılan araştırmalarda kişinin kaygı düzeyini etkileyecek birçok faktörlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu faktörlerin başında hastalık, yakınlarını kaybetme ve iş bulamama veya işe girememeye ilgi problemler gelmektedir (Kaya-Varol, 2004). Literatürde konuyla ilgili yapılan çalışmaların mevcut olduğu görülmekte olup çalışmamızda ise Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin iş bulma kaygıları analiz edilmiştir.

¹ 2020 KPSS Lisans (Genel Yetenek - Genel Kültür, Eğitim Bilimleri, Alan Bilgisi, ÖABT ve ÖABT-İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenliği) Oturumlara Göre Aday Sayıları, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/LISANS/sayisabilgiler22102020.pdf> (Erişim Tarihi 18.10.2021) .

Kaya ve Varol (2004) tarafından yapılmış olan “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk-Süreklilik Kaygı Düzeyleri ve Kaygı Nedenleri (Samsun Örneği)” isimli çalışmada, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin durumluk-süreklilik kaygı düzeyleri ve kaygı düzeylerine etki eden bazı etmenleri incelenmiştir. Ölçek, 2002 Mayıs ayında 234 kız ve 284 erkek öğrenci olmak üzere toplam 518 öğrenciye uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre öğrencilerin kaygı düzeyini en fazla etkileyen faktörlerin hastalık, yakınlarını kaybetme ve iş bulamama veya işe girememeye ilgi problemler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Barlas vd (2019)’nin yapmış olduğu “İş Bulma Kaygısını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Örneği” isimli çalışmanın amacı, öğrencilerin iş bulma kaygılarının sosyoekonomik ve demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde son sınıfta eğitim gören 316 öğrencidir. Veri toplamada Demir (2016) tarafından geliştirilen iş bulma kaygısını açıklayan ölçekten yararlanılmıştır. Çalışmada t-testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin iş bulmaya ilişkin kaygılarının cinsiyete, ailenin ortalama aylık gelirine ve ailenin yaşadığı yere göre farklılaştığı gözlenmiştir.

Küçük vd (2019) tarafından yapılan “Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencilerinin İş Bulma Endişeleri ve Umutsuzluk Düzeyleri” isimli araştırma Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişelerini, etkileyen faktörleri ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda okuyan son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya dahil edilen 230 öğrenciye tanıtıcı özelliklerini belirleyen anket formu ve Beck Umutsuzluk Ölçeği uygulanmıştır. Son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya yönelik umutsuzluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği saptanmıştır. Umutsuzluk puanlarının programlar arasında farklılığa yol açmadığı görülmektedir. Cinsiyet faktörünün ve öğrencilerin barındığı yerlerin toplam umutsuzluk puanına anlamlı şekilde etki etmediği görülmüştür. Öğrencilerin tahmini iş bulacaklarını düşündükleri süre uzadıkça toplam umutsuzluk puanlarında da artış olduğu görülmüştür (Küçük ve diğerleri, 2019).

Demir’in (2016) icra ettiği “Yapısal Eşitlik Modeli ile Öğrencilerin İş Bulma Kaygılarına Yönelik Ölçek Geliştirme: Cumhuriyet Üniversitesi İİBF’de Bir Uygulama” adlı çalışmasında 2015-2016 eğitim öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim görmekte olan son sınıf öğrencilerine yönelik olarak mezuniyet sonrası iş bulma kaygı düzeyleri incelenmiştir. Beş faktör bazında toplanan çalışmada faktörler *istihdam yetersizliği*, *çaresizlik*, *ayrımçılık*, *deneyimsizlik* ve *kişisel yetersizlik* olarak gruplandırılmış ve Likert ölçeği ile hazırlanan verilerle farklılık düzeyleri incelenmiştir. Faktörler bazında değişimle birlikte öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulma kaygılarının olduğu gözlemlenmiştir.

Kutlu vd (2019)'nin yapmış olduğu "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde İşsizlik Kaygısı: Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama" isimli çalışma 17-19 Eylül 2018 tarihlerinde düzenlenen Uluslararası Bandırma ve Çevresi Sempozyumu'nda (UBS'18) özet bildiri olarak sunulmuştur. Bu çalışmanın amacı, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi son sınıf öğrencilerinin işsizlik kaygısına bakış açısını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda 205 son sınıf öğrencisine kolayda örnekleme yöntemiyle anket uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuca göre, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin işsizlik kaygısı taşıdıkları, örnekleme oluşturan erkek ve kadın öğrenciler arasında işsizlik kaygısı ortalamaları açısından anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca fakülte bünyesinde bulunan bölümlere göre işsizlik kaygısı puan ortalamaları istatistiki olarak anlamlı bulunmamıştır. İşsizlik kaygısı ortalamasının not ortalamalarına göre farklılık gösterdiği ve okul ortalaması arttıkça kaygı düzeyinin arttığı sonucuna varılmıştır.

2. Araştırmanın Amacı ve Problemi

Son yıllarda ekonomik sorunların başında yer alan işsizlik sorunu yükseköğretimden mezun olan öğrenciler arasında da ciddi artış göstermektedir. Mezuniyet sonrası istihdam ve işsizlik konuları bireylerin kaygılarını artırmakla birlikte geleceğe yönelik umutlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle istihdam yelpazesi geniş olmasına rağmen son yıllarda açılan ilahiyat fakültelerinin sayısının çoğalması, bu fakülteler için öğrenci kontenjanlarının artırılması, ilahiyat fakültesi mezun öğrenci sayısındaki artış, fakülte bünyesinde var olan İLİTAM programlarına sınavsız öğrenci alımı, Açık öğretim ilahiyat önlisans programlarından mezun olan öğrenci sayıları göz önünde bulundurulduğunda, bireylerin mezuniyet sonrası işbulma durumuna ilişkin gelişmeler bunun nedenleri sayılabilir.

Bu çalışmada da temel problem olarak, Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin iş bulma konusunda kaygılarının olup olmadığı ve bu kaygılarını etkileyen faktörlerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Temel problem çerçevesinde, iş bulma kaygısı ve mezuniyet sonrası iş bulma tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır, bu ilişki demografik özelliklere göre değişkenlik göstermekte midir? sorularına cevap aranmıştır. Bu çerçevede çalışmamızda, Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin iş bulma kaygılarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini, iş bulma kaygısıyla mezuniyet sonrası iş bulma tutumu arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

3.Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmamız ampirik bir araştırma olduğu için tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür. Bu model araştırmalarda var olan olay, olgu, durum ve kavramların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışmak amaçlanmaktadır. Tarama tipi araştırmalarda, elde edilmek istenen bilgiler çalışma modeline uygun olarak evreni temsil edecek örneklem grubundaki kişilere uygulanan anket tekniğinden yararlanılmaktadır (Arslantürk, 2008). Bu nedenle araştırmamızda tarama modeline uygun olarak anket tekniği kullanılmış olup, elde edilen bulgular betimlenerek mevcut durum açıklanmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim bahar yarıyılı Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ilahiyat lisans programına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi kayıtlarına göre Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenime devam eden öğrenci sayısı 491 olup, bunlardan 263’ü kız, 228’i erkektir. Araştırmanın örneklemi temsili örnekleme yoluyla seçilen 128 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem evreni temsil edebilecek niteliğe sahip olduğu düşünüldüğü için değerlendirme eksiksiz doldurulan 128 anket ile sınırlandırılmıştır. Bu duruma göre, örneklem evrene oranı %26,06’dır. Bu nedenle örneklem evreni temsil edebilecek niteliğe sahip olduğu düşünülmüştür.

3.3. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak Bekir Demir tarafından geliştirilen öğrencilerin iş bulma kaygılarına yönelik ölçek kullanılmıştır (Demir, 2016). Demir tarafından hazırlanan ölçekte 30 soru bulunmaktadır. Bu çalışmada araştırma konusuyla ilgili olarak 13 soru kullanılmıştır. 13 soruyla birlikte katılımcılara demografik sorular yöneltilmiştir. Soruların anlaşılabilirliğini belirlemek için 10-15 civarında öğrenciden oluşan gruba uygulanmış anketlerden gelen dönütler doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir. Anket uygulaması Google Forms web sitesi üzerinden yapılmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgi verildikten sonra sözlü olarak onayları alınmıştır. Oluşturulan anket Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kuruluna sunulmuş, 2021/32 sayılı oturum ve 1 No lu kurul kararıyla etik açıdan uygun bulunduğu karar verilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışmada kategorik ve sürekli değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, ortanca değer, minimum, maksimum, sayı ve yüzdelik dilim) verilmiştir. Ölçek geçerliliğinin değerlendirilmesinde maddeler arasındaki iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı, toplana bilirlilik Tukey toplana bilirlilik testi, örneklemdeki birim sayısının yeterliliği

Kaiser – Meyer – Olkin testi, faktörlenebilirlik Barlett testi, faktör yapısının belirlenmesi Ana bileşenler analizleri ile değerlendirilmiştir. Ölçek geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması halinde toplam ölçek ve alt ölçek puanları sosyo-demografik değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Parametrik testlerin ön şartlarından varyansların homojenliği “Levene” testi ile kontrol edilmiştir. Normallik varsayımına ise “Shapiro-Wilk” testi ile bakılmıştır. İki grup arasındaki farklılıklar değerlendirilmek istendiğinde parametrik test ön şartlarını sağladığı durumda “Student’s t Test”; sağlamadığında ise “Mann Whitney–U testi” kullanılmış; üç ve daha fazla grup karşılaştırması için Tek Yönlü Varyans Analizi ve çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi ile sağlanmadığında ise Kruskal Wallis ve çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni-Dunn testi kullanılmıştır. Sürekli iki değişken arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı ile parametrik test ön şartlarını sağlamadığı durumda ise Spearman Korelasyon Katsayısı ile değerlendirilmiştir. $p < 0.05$ düzeyi istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir. Parametrik testler çeşitli olasılık dağılımları temellidir ve oldukça rijittir. Bu sebeple varsayımları vardır. Bu varsayımlar sağlanmadığında sıra sayıları temelli (Rank) temelli parametrik olmayan testler kullanılmaktadır (Wasserman, 2007).

4. Araştırmanın Bulguları

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1: Araştırmadaki bireylerin demografik özellikleri tanıtıcı istatistikleri

		N	%
Cinsiyetiniz	Kadın	61	47.7
	Erkek	67	52.3
Sınıf	Hazırlık	25	19.5
	1.Sınıf	23	18.0
	2.Sınıf	22	17.2
	3.Sınıf	30	23.4
	4.Sınıf	28	21.9
Ailenizin aylık geliri	1000-2000 TL arası	70	54.7
	2000-3000 TL arası	29	22.7

	3000-4000 TL arası	19	14.8
	4000-5000 TL arası	4	3.1
	5000 TL ve üzeri	6	4.7
Anne Eğitim durumu	Okuryazar Değil	90	70.3
	İlköğretim	30	23.4
	Ortaöğretim	7	5.5
	Yükseköğretim	1	0.8
Baba Eğitim durumu	Okuryazar Değil	36	28.1
	İlköğretim	55	43.0
	Ortaöğretim	29	22.7
	Yükseköğretim	8	6.3
Toplam		128	100.0

4.2. İş bulma Kaygısına İlişkin Bulguların Analizi

Tablo 2: Ölçek soruları frekans tablosu

	n	%
Bölümümün mezunlarının istedikleri işte çalışmadıklarını görmek kaygımı arttırmaktadır.	Kesinlikle Katılmıyorum	18 14.1
	Katılmıyorum	15 11.7
	Kararsızım	9 7.0
	Katılıyorum	32 25.0
	Kesinlikle Katılıyorum	54 42.2
Kamu kurumlarına yapılan atamaların mezun öğrenci sayısının çok altında olmasından endişe duymaktayım.	Kesinlikle Katılmıyorum	13 10.2
	Katılmıyorum	16 12.5

Musayev & Akcan, Yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin iş bulma kaygısı: Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneği

	Kararsızım	5	3.9
	Katılıyorum	32	25.0
	Kesinlikle Katılıyorum	62	48.4
	Kesinlikle Katılmıyorum	18	14.1
	Katılmıyorum	9	7.0
Ülkemizdeki işsizlik oranının yüksek olması iş bulma kaygımı arttırmaktadır.	Kararsızım	4	3.1
	Katılıyorum	33	25.8
	Kesinlikle Katılıyorum	64	50.0
	Kesinlikle Katılmıyorum	14	10.9
	Katılmıyorum	16	12.5
Bölümümün çok fazla mezun vermesi iş bulma imkânlarımı azaltmaktadır.	Kararsızım	6	4.7
	Katılıyorum	28	21.9
	Kesinlikle Katılıyorum	64	50.0
	Kesinlikle Katılmıyorum	18	14.1
	Katılmıyorum	22	17.2
“Bu kadar mezun arasında iş bulamam” psikolojisiyle yaşıyorum.	Kararsızım	9	7.0
	Katılıyorum	28	21.9
	Kesinlikle Katılıyorum	51	39.8
	Kesinlikle Katılmıyorum	15	11.7
	Katılmıyorum	27	21.1
Sürekli iş bulma kaygısı ile yaşamak psikolojimi bozmaktadır.	Kararsızım	14	10.9
	Katılıyorum	32	25.0

	Kesinlikle Katılıyorum	40	31.3
	Kesinlikle Katılmıyorum	9	7.0
	Katılmıyorum	28	21.9
Özel sektörde çalışma şartlarının iyi olmaması iş alanımı daraltmaktadır.	Kararsızım	14	10.9
	Katılıyorum	36	28.1
	Kesinlikle Katılıyorum	41	32.0
	Kesinlikle Katılmıyorum	12	9.4
	Katılmıyorum	17	13.3
İlgili kurumların işsizlikle mücadelede yetersiz kaldığını düşünmekteyim.	Kararsızım	14	10.9
	Katılıyorum	27	21.1
	Kesinlikle Katılıyorum	58	45.3
	Kesinlikle Katılmıyorum	45	35.2
	Katılmıyorum	29	22.7
Yakın çevremdeki insanların bölümüme karşı olumsuz düşünceleri kişisel gayretimi azaltmaktadır.	Kararsızım	12	9.4
	Katılıyorum	22	17.2
	Kesinlikle Katılıyorum	20	15.6
	Kesinlikle Katılmıyorum	15	11.7
	Katılmıyorum	35	27.3
Derslerin pratikten uzak daha çok teorik bilgiye dayanarak aktarılması iş bulma kaygımı artırmaktadır.	Kararsızım	22	17.2
	Katılıyorum	24	18.8
	Kesinlikle Katılıyorum	32	25.0
	Kesinlikle Katılmıyorum	52	40.6

Musayev & Akcan, Yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin iş bulma kaygısı: Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneği

	Katılmıyorum	30	23.4
Mezun olduktan sonra rahatlıkla istediğim işi bulacağımı düşündüğümden dolayı iş bulma kaygısı yaşamıyorum.	Kararsızım	20	15.6
	Katılıyorum	14	10.9
	Kesinlikle Katılıyorum	12	9.4
	Kesinlikle Katılmıyorum	21	16.4
Bölümümde elde ettiğim bilgi düzeyim arttıkça iş bulma kaygım günden güne azalıyor.	Katılmıyorum	41	32.0
	Kararsızım	24	18.8
	Katılıyorum	27	21.1
	Kesinlikle Katılıyorum	15	11.7
Kişisel gayretimi ortaya koysam da iyi bir iş bulamayacağımı düşünüyorum.	Kesinlikle Katılmıyorum	27	21.1
	Katılmıyorum	35	27.3
	Kararsızım	18	14.1
	Katılıyorum	23	18.0
	Kesinlikle Katılıyorum	25	19.5
Toplam		128	100.0

“Bölümümün mezunlarının istedikleri işte çalışamadıklarını görmek kaygımı arttırmaktadır.” sorusuna Kesinlikle Katılmıyorum diyenlerin sayısı %14.1 (18),Katılmıyorum diyenlerin sayısı %11.7 (15), Kararsızım diyenlerin sayısı %7.0 (9), Katılıyorum diyenlerin sayısı %25.0 (32), Kesinlikle Katılıyorum diyenlerin sayısı %42.2 (54)'dir.

Tablo 3: Yüksek Din Öğretimi Alan Öğrencilerin İş Bulma Kaygısı Ölçeği İçin Ortak Faktör Varyansları ve Faktör Yükleri

Alt Boyut İsimleri	Sorular	Faktör Yükleri	
		1. Boyut	2. Boyut

	Ülkemizdeki işsizlik oranının yüksek olması iş bulma kaygımı arttırmaktadır.	0.912	
	“Bu kadar mezun arasında iş bulamam” psikolojisiyle yaşıyorum.	0.898	
	Bölümümün mezunlarının istedikleri işte çalışamadıklarını görmek kaygımı arttırmaktadır.	0.873	
	Kamu kurumlarına yapılan atamaların mezun öğrenci sayısının çok altında olmasından endişe duymaktayım.	0.865	
İş bulma kaygısı	Bölümümün çok fazla mezun vermesi iş bulma imkânlarımı azaltmaktadır.	0.852	
	İlgili kurumların işsizlikle mücadelede yetersiz kaldığını düşünmekteyim.	0.828	
	Sürekli iş bulma kaygısı ile yaşamak psikolojimi bozmaktadır.	0.787	
	Özel sektörde çalışma şartlarının iyi olmaması iş alanımı daraltmaktadır.	0.748	
	Derslerin pratikten uzak daha çok teorik bilgiye dayanarak aktarılması iş bulma kaygımı arttırmaktadır.	0.594	
	Mezun olduktan sonra rahatlıkla istediğim işi bulacağımı düşündüğümden dolayı iş bulma kaygısı yaşamıyorum.	0.835	
Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu	Bölümümde elde ettiğim bilgi düzeyim arttıkça iş bulma kaygım günden güne azalıyor.	0.749	
	Yakın çevremdeki insanların bölümüme karşı olumsuz düşünceleri kişisel gayretimi azaltmaktadır.	0.586	
	Kişisel gayretimi ortaya koysam da iyi bir iş bulamayacağımı düşünüyorum.	0.462	
Öz Değerler		6.313	2.163
Varyans Açıklama Oranları %		48.563	16.637
Cronbachs'Alpha (α)		0.947	0.625

Toplam Açıklanan Varyans Oranı=62.200

Kaiser Meyer Olkin (KMO) =0.904

Bartlett sınaması değeri=1200.414 p=0.001**

Cronbachs'Alpha (α)=0.911

p* < 0.05 p** < 0.01

KMO testi, dağılımın faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmektedir ve 0.80–0.90 aralığı çok iyi olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmadaki KMO değerinin çok iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Bartlett testi sonucu 1200.414 ($p < 0,01$) olarak bulunmuştur. Bu ölçüm yaptığımız değişkenin evren parametresinde çok değişkenli olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada, faktör sayısına herhangi bir sınırlama getirilmemiş ve öz değeri 1.50'den büyük olan faktörler ölçeğe alınmıştır. Faktör analizinde öz değeri 1 ya da 1'den daha büyük olan faktörler önemli faktörler olarak kabul edilmektedir (Tekindal vd.2019).

Faktör analizinde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları ideal olarak kabul edildiği düşünüldüğünde bu araştırmada elde edilen varyans miktarının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi birinci boyutta İş bulma kaygısı (Faktör 1) yer alan soruların faktör yükleri 0.594 ile 0.912 aralığında, ikinci boyutta Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu (Faktör 2) yer alan soruların faktör yükleri ise 0.462 ile 0.835 aralığında değişim göstermektedir.

İş bulma kaygısı faktöründe minimum 9, maksimum 45 puan alınabilir. Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu boyutunda ise minimum 4, maksimum 20 puan alınabilir. Ölçek toplamından ise minimum 13 maksimum 65 puan alınabilir.

Cronbachs'Alpha (α) 0.70' in üzerinde olduğu için yeterli görülmüştür. Dolayısıyla Yüksek Din Öğretimi Alan Öğrencilerin İş Bulma Kaygısı Ölçeğine ait 2 boyut ayrı özellikleri ölçtükleri söylenilebilir. Bu sonuçlara göre oluşturulan anket güvenilir bir ölçüm aracıdır (Tekindal vd.2021).

Tablo 4: Cinsiyet değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörlerinin karşılaştırılması

Kadın	Erkek	Test	P
n=61	n=67	İstatistiği	

İş bulma kaygısı	33.19±10.90	32.62±10.57	-0.409	0.683 [€]
Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu	10.68±3.93	10.28±3.73	-0.674	0.500 [€]
Ölçek Toplam	43.88±13.04	42.91±12.55	-0.513	0.608 [€]

€ Mann Whitney-U test

Cinsiyet değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörleri arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 5: Sınıf değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörlerinin karşılaştırılması

	Hazırlık n=25	1.Sınıf n=23	2.Sınıf n=22	3.Sınıf n=30	4.Sınıf n=28	Test İstatistiği	p
İş bulma kaygısı	29.80±12.2 3	35.56±7.3 2	33.18±10.5 7	32.26±10.9 8	33.92±11.31	2.780	0.595 ψ
Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu	10.36±4.30	10.47±3.4 2	10.72±3.95	11.40±3.60	9.39±3.77	6.419	0.170 ψ
Ölçek Toplam	40.16±14.9 7	46.04±8.4 9	43.90±12.5 8	43.66±12.9 5	43.32±13.67	1.646	0.801 ψ

**p<0,01

^ΔTek yönlü varyans analizi (ANOVA); ^ψ Kruskal Wallis Testi;

Sınıf değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörleri arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 6: Ailenizin aylık geliri değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörlerinin karşılaştırılması

	1000-2000 TL arası n=70	2000-3000 TL arası n=29	3000-4000 TL arası n=19	4000-5000 TL arası n=4	5000 TL ve üzeri n=6	Test İstatistiği	p
İş bulma kaygısı	33.65±10.8 7	33.62±9.83	30.89±11.2 2	28.25±7.6 3	30.0±13.68	3.161	0.531 ψ

Musayev & Akcan, Yüksek din öğrenimi gören öğrencilerin iş bulma kaygısı: Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneği

Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu	10.42±3.98	10.86±3.10	9.42±3.20	11.75±5.0	11.66±6.15	2.647	0.618 ψ
Ölçek Toplam	44.08±13.0	44.48±10.8	40.13±12.6	40.0±12.1	41.66±19.5	2.259	0.688 ψ
	8	3	7	9	0		

**p<0,01

Δ Tek yönlü varyans analizi (ANOVA); ψ Kruskal Wallis Testi;

Ailenizin aylık geliri değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörleri arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 7: Anne Eğitim durumu değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörlerinin karşılaştırılması

	Okuryazar Değil n=90	İlköğretim n=30	Ortaöğretim n=7	Yükseköğretim n=1	Test İstatistiği	p
İş bulma kaygısı	32.05±11.19	34.03±9.82	39.71±4.23	27.0±0.01	4.068	0.254 ψ
Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu	9.90±3.64	11.80±3.61	12.14±5.66	11.0±0.05	7.548	0.056 ψ
Ölçek Toplam	41.95±13.01	45.83±12.10	51.85±8.33	38.0±0.02	6.035	0.110 ψ

**p<0,01

ψ Kruskal Wallis Testi

Anne Eğitim durumu değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörleri arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 8: Baba Eğitim durumu değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörlerinin karşılaştırılması

	Okuryazar Değil n=36	İlköğretim n=55	Ortaöğretim n=29	Yükseköğretim n=8	Test İstatistiği	p
İş bulma kaygısı	32.75±11.25	31.36±11.11	35.06±9.22	36.25±9.86	2.955	0.399 ψ

Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu	9.69±3.42	10.74±4.07	10.96±3.83	10.37±3.81	2.770	0.428 ^ψ
Ölçek Toplam	42.44±12.72	42.10±13.90	46.03±10.41	46.62±12.51	2.193	0.533 ^ψ

**p<0,01

^ψ Kruskal Wallis Testi

Baba Eğitim durumu değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörleri arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 9: Ölçek toplam puanı ve alt faktörleri arasındaki ilişkiler

N=128		İş bulma kaygısı	Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu
Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu	r	,412**	
	p	0.001	
Ölçek Toplam	r	,962**	,645**
	p	0.001	0.001

*p<0,05**p<0,01 r: Pearson Korelasyon katsayısı

İş bulma kaygısı ile Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu arasında pozitif yönde %41.2'lik; Ölçek Toplam ile %96.2'lik istatistik olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu ile Ölçek Toplam arasında pozitif yönde %64.5'lik istatistik olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizdeki genç nüfusun fazla olması ve buna paralel olarak üniversite mezunu öğrencilerin sayısının hızla artması öğrencilerin iş bulma, istihdam kaygılarının artmasına neden olmaktadır. 2019 yılında üniversiteli işsiz sayısının 1 milyonu aştığı açıklanmaktadır. Son dönemdeki gelişmelerle birlikte diğer fakültele oranla mezun öğrenci sayısındaki artış ve buna bağlı olarak yapılan kıyaslamalar, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin iş bulma kaygısı günden güne artmaktadır.

Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin mezuniyet sonrası iş bulma ile ilgili kaygılarını tespit etmek için 13 soruluk ölçek kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde

SPSS 25 istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırmada bireylerin demografik özelliklerini tanıttıcı istatistiklere yer verilmiştir. Analiz sonucu cinsiyet, sınıf, aylık gelir ve anne-baba eğitim durumu değişkeni ile ölçek toplam puanı ve alt faktörleri arasında istatistik olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum sahip oldukları demografik özelliklerin iş yaşamına katılmalarında ve istedikleri meslekleri icra etmelerinde çok fazla etkisinin olmadığını göstermektedir.

Ancak iş bulma kaygısı ile mezuniyet sonrası iş bulma tutumu arasında pozitif yönde %41.2'lik; Ölçek Toplam ile %96.2'lik istatistik olarak anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Mezuniyet sonrası iş bulma tutumu ile Ölçek Toplam arasında pozitif yönde %64.5'lik istatistik olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Bu sonuçlara göre Hakkâri Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin mezun olduktan sonra ciddi oranda iş bulma kaygılarının olduğu çıkarımını yapabiliriz. Konuyla ilgili yapılan benzer çalışma sonuçlarının araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Kaya ve Varol (2004), Barlas vd (2019), Küçük vd (2019), Demir (2016) ve Kutlu vd (2019) tarafından yapılan çalışmalarda iş bulamama veya işe girememeyle ilgili problemlerin öğrencilerin kaygı düzeyini etkilediği tespit edilmiştir. Kutlu vd (2019)'nin yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerinin işsizlik kaygısı taşıdıkları ama bu kaygı düzeyinin cinsiyet, gelir düzeyi, sınıf ve anne baba eğitim durum gibi özelliklerle göre farklılık arz etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Küçük vd (2019) tarafından yapılan araştırmada bireylerin tahmini iş bulacaklarını düşündükleri sürenin uzamasıyla toplam umutsuzluk puanlarında artış olduğu görülmüştür. Çünkü mezun sayısındaki artışla birlikte ortaya çıkan rekabet ve atama taban puanlarının giderek yükselmesi bunun başlıca nedenlerinden sayılabilir. Bunun dışında ilahiyat mezunları için diğer bölümlerden farklı olarak kamu dışında özel sektörde istihdam alanlarının olmaması bu bölümü okuyan öğrencilerde kişisel karamsarlık ve özgüven eksikliğinin neden olduğu işsizlik kaygısının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu yüzden yıllık öğrenci kontenjanları belirlenirken istihdam alanlarına yönelik politikaların göz önünde bulundurulmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin beklentileri tespit edilmeli, bunun için gerekli olan planlı ve akademik çalışmalar yapılmalıdır. Tercih sürecinde öğrencilere fakültenin istihdam alanları konusunda bilgi verilmelidir. Öğrencinin motivasyonunu olumsuz yönde etkileyen işsizlik ve iş bulma kaygısının oluşturduğu psikolojik sorunların çözümüne yönelik fakülte veya üniversite bünyesinde rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlanmalıdır. Ayrıca verilen eğitimin istihdam alanlarıyla uyumlu olması sağlanmalı öğrencilerin bilgi, beceri ve potansiyelinin bu yönde geliştirilmesine büyük önem verilmelidir. Fakültenin programlarına mezuniyet sonrası çalışabilecekleri alanlar belirlenerek teorik derslerin yanı sıra ilahiyat fakültesi mezunlarının istihdamını sağlayacak mesleklere yönelik derslerin konulması sağlanmalıdır. Diploma sahibi olmadan iş yaşamına katılmanın mümkün olmayacağı anlayışıyla beraber kişinin mesleği dışında başka bir alanda çalışmasına yönelik

çevreden gelen olumsuz tutumların da vermiş olduğu rahatsızlık kaygıya dönüşebilmektedir.

Kaynakça

- Arslantürk, Z. (2008). *Sosyal bilimciler için araştırma metod ve teknikleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Barlas, Emin vd. (2019). İş bulma kaygısını etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri örneği. *III. Taras Shevchenko International Congress On Social Science*. 381-398. Kiev: Institute of Economic Development and Social Research.
- Demir, B. (2016). *Yapısal eşitlik modeli ile öğrencilerin iş bulma kaygılarına yönelik ölçek geliştirme: Cumhuriyet Üniversitesi İİBF’de bir uygulama*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tayfun, A.N.T.-Korkmaz, A. (2016). Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8(17), 534-558.
- Kaya, M.–Varol, K. (2004). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17(17), 31-63.
- Kutlu, Şeyma Şahin vd. (2019). Üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *Ekev Akademi Dergisi* 23/78, 511-522.
- Küçük, Uçar vd. (2019). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. *ACÜ Sağlık Bilimleri Dergisi* 10(3), 367-372.
- Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 6(10), 117-135.
- TÜİK, İşgücü İstatistikleri, Eğitim Durumuna Göre İşgücü Durumu, Ağustos 2020.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi, 2019.
- Wasserman, L. (2007), *All of nonparametric statistics*. New York: Springer.
- Tekindal, Mustafa Agah vd. (2021). Awareness scale for reducing ecological footprint: a validity and reliability study. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi* 27, 439-445.
- Tekindal, Mustafa Agah vd. (2019). The validity and reliability study for evaluation of factors affecting workplace satisfaction of academic staff: faculty of veterinary medicine. *Veteriner Hekimler Derneği Dergisi* 91(1), 15-24.